

PERE CALDERS DOCTOR HONORIS CAUSA

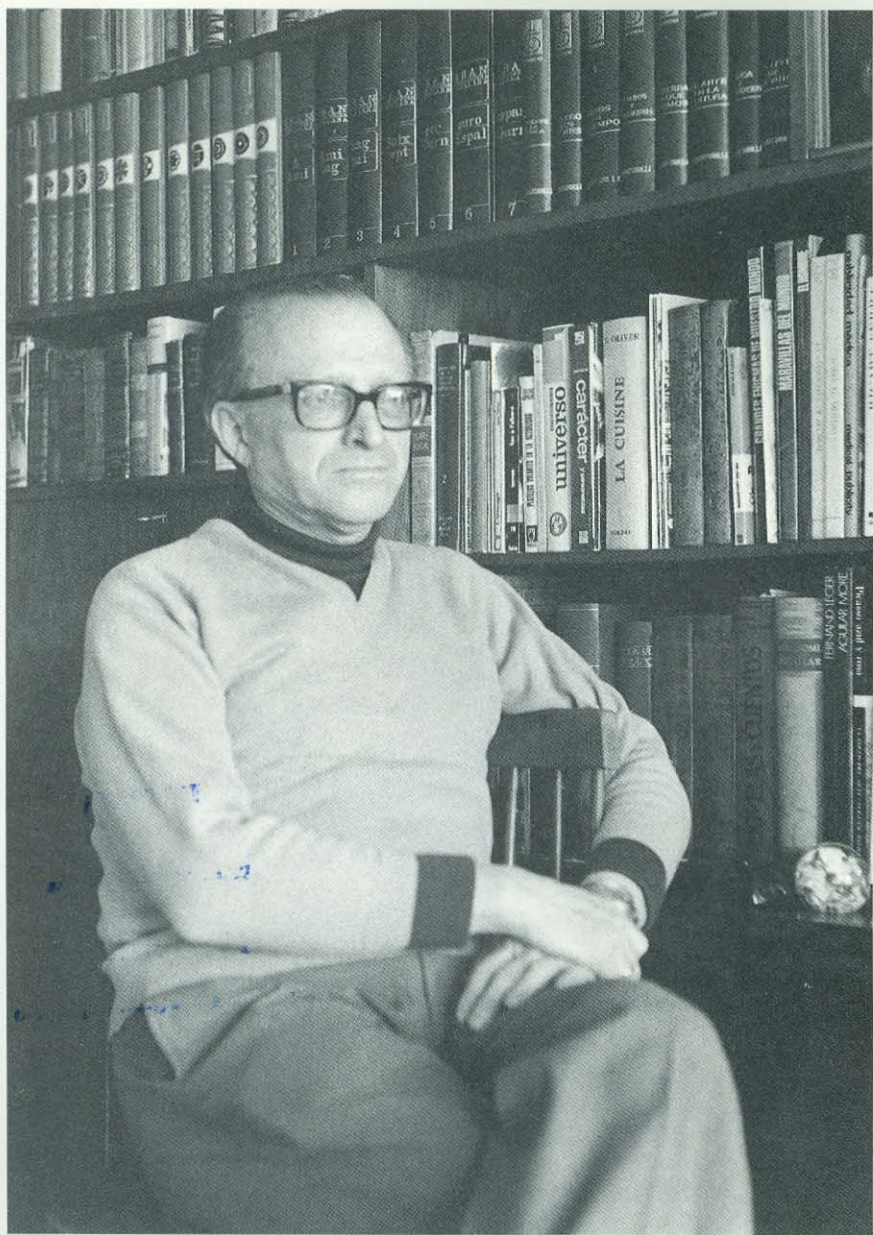
Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500488654

Universitat Autònoma de Barcelona

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

DOCTOR
HONORIS CAUSA

PERE CALDERS

DISCURS LLEGIT A LA CERIMÒNIA
D'INVESTIDURA CELEBRADA A LA SALA
D'ACTES DEL RECTORAT
EL DIA 27 DE MAIG DE 1992

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca General
08193 Bellaterra (Barcelona) Espanya

BELLATERRA, 1992

EDITAT PEL
SERVEI DE PUBLICACIONS
DE LA
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
08193 Bellaterra (Barcelona)

IMPRÈS PER GRÁFICAS UNIÓN
Prim, 6 baixos. Terrassa (Barcelona)

Dipòsit legal: B. 16.581-1992

Imprès a Espanya

PRESENTACIÓ
DE
PERE CALDERS
PER
JORDI CASTELLANOS

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector,
Digníssimes Autoritats,
Estimats Col·legues,
Senyores i Senyors

La nostra universitat té molts i diversos lligams amb Pere Calders i pot ufanar-se d'haver contribuït al seu reconeixement públic: Joan Melcion, un dels estudiosos que ha aclarit més aspectes de la literatura de Calders, i Josep Lluís Bozzo, director de la companyia teatral Dagoll Dagom, van formar-se a la nostra universitat. El primer va rebre, el 1978, de Joaquim Molas, aleshores catedràtic de literatura catalana a Bellaterra, l'encàrrec de preparar un volum de contes de Calders per a l'Antologia Catalana d'Edicions 62. Va ser *Invasió subtil i altres contes*, que va representar l'inici del recent reconeixement literari de Calders com a narrador, un reconeixement que va trobar l'empenta definitiva amb *Antaviana*, un muntatge de Dagoll Dagom fet sobre contes caldersians, estrenat aquell mateix any. Al costat de Melcion, altres companys de la nostra universitat, Jaume Aulet, Maria Campillo i Josep Maria Balaguer, han estudiat aspectes diversos de l'obra de Calders. És en nom d'ells, de la resta de com-

panys de departament, de la nostra facultat, que prenc la paraula per glossar una figura fonamental de la nostra literatura.

No seria just si no esmentés un altre dels lligams de Calders amb la nostra universitat: com a centre d'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes i, doncs, de preparació d'ensenyants, tenim un deute d'agraïment amb un escriptor que ens ha proporcionat, just quan ha calgut, armat com Minerva, un corpus literari de la millor qualitat que, sense ser destinat a l'ensenyament, s'ha adaptat amb escreix a la funció social que se li demanava, justament per la seva ductilitat, la seva modernitat i la seva textura peculiar, producte d'un altíssim sentit del llenguatge. Ha estat la riquesa i la polivalència de les seves obres allò que ho ha fet possible, de manera semblant a com l'obra d'un Lewis Carroll atenyia —des de l'alt sentit de l'escriptura— els àmbits més diversificats entre els lectors. En aquest aspecte, em correspon també expressar el segon deute —el primer és el de lectors— que com a ensenyants tenim amb ell. I això que, potser, Calders no ha fet més que tornar a l'escola allò que aquesta li va donar. El fet, però, que en la seva figura s'estableixi aquest cicle de civilitat entre escola i escriptor demostra, ni més ni menys, una situació que no per excepcional —lamentablement reduïda a ell i a pocs més— deixa de ser la desitjable: la de la literatura com a educadora, en el més profund dels sentits.

I és que Pere Calders sempre s'ha esforçat a explicar l'entrada al món literari com a resultat d'una continuïtat entre la seva formació escolar i la seva professionalització com a dibuixant i periodista. Sense ruptures ni conversions espectaculars: una educació racional i catalana va construir un ciutadà conscient de pertànyer a una societat, a una cultura, que arribava a un moment de relativa normalitat. Va publicar els seus primers escrits signats el 1933. Feia cent anys que, simbòlicament, s'havia iniciat el moviment de Renaixença. La commemoració d'aquesta fita, al costat dels canvis social i polítics

que la societat catalana va viure en aquells anys (la dictadura de Primo de Rivera, la proclamació de la República, l'Estatut d'Autonomia i, amb ell, la possibilitat d'una intervenció cultural efectiva), va propiciar l'aparició d'una consciència generacional entre el conjunt de joves escriptors que entraven en aquells moments a la palestra literària. Aquesta «generació» —admetem el terme— tingué diversos i ben diferenciats nuclis de cohesió. Destaquem-ne dos: el primer, la Universitat Autònoma —la republicana— amb Salvador Espriu i Rosselló Pòrcel, entre d'altres; el segon, format al voltant de Josep Janés i Oliver, poeta, editor i promotor de diaris i revistes. És amb aquest darrer nucli amb qui es relaciona Calders: redactor, dibuixant i crític d'art del *Diari Mercantil* i del diari *Avui*, autèntiques plataformes generacionals, no s'està de posar la seva ploma al servei del procés engegat de depuració cultural i literària.

I, tanmateix, com els seus companys de generació, també Pere Calders qüestiona l'herència cultural rebuda. Perquè els joves escriptors catalans, com bona part dels europeus, viuen intensament entre dos pols de tensió, enmig de dues crides contradictòries: d'una banda, la necessitat d'assentar la tradició cultural rebuda en una situació que reconeixen, ja aleshores, com a excepcional; de l'altra, la consciència generalitzada que aquesta cultura, diguem-ne burgesa, tal com els ve donada, no té capacitat suficient per afrontar, per canalitzar o integrar l'allau de tensions i d'irracionalisme que està triomfant a Europa. Recordem, limitant-nos a l'àmbit local, Salvador Espriu i la seva *Ariadna al laberint grotesc*; els atacs de Joan Sales a la tradició orsiana i de Lluís Ferran de Pol a la ribiana; o la polèmica que enfronta, el 1933, Joan Teixidor a J.V. Foix. Davant d'aquesta situació, la jove literatura dels trenta es proposa d'explicitar el fons de tensions contradictòries com a inherent a la condició humana; és una literatura que mira cap a les profunditats, que cerca de capbussar-se en els plecs morals més pregons, en el

fons obscur i contradictori de l'home. Per a molts escriptors, aquesta recerca comporta una aproximació a la realitat i la construcció d'una literatura tensa, dramàtica, sovint carregada de transcendentalisme, que troba alguns dels seus referents estètics en el tombant de segle: recordem Espriu, Ferran de Pol, i altres. Tenen molt en comú amb Calders —ús i descodificació dels mites, tendència cap a l'esquematzació caricaturesca, convenciment que l'acte creatiu és un exercici de la intel·ligència i, doncs, allunyament irònic del psicologisme i del sentimentalisme— però també, en molts d'altres aspectes, s'allunyen del que serà l'opció caldersiana. Perquè Calders tria una altra tradició: no és el tremendisme ni el dramatisme allò que li és útil per entrar en el laberint de la condició humana. Ell mateix ho explica:

«Les armes triades foren la causticitat i la ironia —cosa gairebé inevitable—, però amb la preocupació de marcar ben bé la línia divisòria entre la broma diumengera o de sobretaula i l'humor reflexiu que intenta, amb el somriure com a bisturí, de penetrar profundament les diverses capes de l'ànima. El somriure inclina a la pietat, i tallant, travessa la tendresa, la poesia i l'absurd, tot tan real i tan humà.»

Així, i seguint un camí que en bona part troba ja desbrossat pel grup de Sabadell, per les teoritzacions d'Obiols sobre l'humor i la ironia, per la poesia i el teatre de Joan Oliver, per les novel·les de Trabal: la combinació de dues herències aparentment antitètiques, la del rigor i l'ordre que representa el noucentisme i la de l'experimentació i l'aventura que representa l'avantguarda, que són assumides conscientment i, doncs, filtrades, posades al servei dels seus propis interessos literaris. Perquè no són les grans paraules orsianes allò que assumeix del noucentisme sinó, sobretot, una actitud: davant la llengua, davant la cultura, davant l'acte creatiu, davant el lector; una actitud que trobarà formulada i realitzada magistralment per Josep Carner a *L'oreig entre les canyes*, en els seus contes i en els impres-

sionants articles que publicava a la premsa en els anys trenta. Calders es va fer seva l'herència de Carner —«el seu cosmopolitisme en oposició a la dèria rural i tremendista de bona part de la nostra literatura, i el fet que els sentiments estiguessin sempre sota el control d'una punta de malícia»— amb tota plenitud, «fins al punt, escriu Joan Melcion, que trobem aspectes concrets de la literatura de Calders que poden considerar-se una conseqüència —o una continuació— lògica de la literatura de Carner». Cert: depuració de la llengua, actitud cívica, cultura urbana, actitud intel·lectual davant l'acte creatiu, alt nivell d'exigència, però també —i sobretot— el retorn de l'home a la consciència dels seus límits. Aquesta és la gran lliçó carneriana.

També l'avantguarda: massa sovint s'oblida que Calders actua, en els trenta, com a crític d'art. Quan encara estudiava, conscient a més de les limitacions dels mitjans i de la formació que se li proporcionava a Llotja. Com a crític d'art, Calders s'adona —i n'escriu l'epitafi— del fracàs del futurisme, però, en canvi, reivindica el surrealisme. No tot, és clar. També en aquest cas, Calders tria. I tria, del surrealisme, la dimensió d'irrealitat i de somni que aquest moviment havia introduït com a component indestriable del real. Es nega, doncs, a escriure'n —en aquest cas— l'epitafi i lamenta que un moviment que no té res «que hagi d'indignar el visitant d'una sala d'exposicions» comenci a decaure «ajudat, escrivia, de la rialleta dels que no poden fer l'esforç de comprendre», amb la qual cosa estem retardant, diu, «el coneixement tangible, la visió material del somni».

El surrealisme, s'ha dit, partia del convenciment que encara era possible trobar unes formes d'harmonització entre el món i la seva representació. Calders, és clar, apresca la lliçó carneriana, desconfiarà d'aquella sobrerealitat absoluta en la qual Breton pretendrà conciliar el somni i la realitat; també, dels propòsits de revolució moral o

de destrucció del real inherents al moviment. Més pròxim, doncs, al distanciament analític d'un Pirandello o al realisme màgic d'un Bontempelli, Calders no destrueix la realitat, ni la transforma; podríem dir que la multidimensiona en dotar-la d'unes possibilitats de transgressió que la porten més enllà dels codis convencionalment reconeguts com a reals. Es tracta, en definitiva, per dir-ho amb el títol d'un conte, de situar el lector entre «la ratlla i el desig», per fer-li veure la seva inherent i ineludible condició d'agrimensor i la seva, molt menys explícitament inherent i ineludible, condició de poeta. Encara més, de demostrar-li l'estreta simbiosi entre una i altra condició, en allò que seria una forma antiromàntica de definició de la fatalitat. Rellegiu, si no, des d'aquesta perspectiva, *Cròniques de la veritat oculta*.

Perquè, més que el descrèdit del real, allò que pretén Calders és situar-se —situar-nos— davant totes les possibilitats, però des del límit; fer-nos-el present, el límit, perquè és precisament en la consciència del límit on l'home adquireix la perspectiva de comprensió més ampla i una acceptació intel·ligent de la realitat que permet de navegar entre les possibilitats contingudes en el real i els seus simulacres. Com ens recorda el pròleg a *Ronda naval sota la boira*: una novel·la que s'explicita no com a imitació del real sinó com a simulacre, àdhuc del propi gènere novel·lístic; és a dir, com allò que és la literatura per a Calders, la més perfecta invenció humana destinada no pas a retratar la realitat sinó a explicar-la:

«L'home de la hac baixa, en reconèixer per endavant la seva incapacitat d'igualar les mides còsmiques a les quals té accés com a reglamentat espectador, crea un nou univers amb el seu somriure. Un cosmos on el que coneixem per tocar de peus a terra (...) només té sentit per a entendre'ns i on el volar sense aparells és cosa corrent, de cada dia. És clar que el nou espai es deu a alguna cosa més que a un somriure. Però el somriure, i el cloure els ulls per mirar cap

endins i la pietat i la tendresa alludides abans, fan que l'home tingui entrada al misteri, que és una manera d'entendre les coses incomprendibles.»

Som, doncs, davant d'un escriptor que encara la vida sense prejudicis, que no parteix d'una ratlla divisòria que exclou possibilitats humanes, sinó que mira d'obrir horitzons de comprensió més enllà de la realitat convencional que admetem com a certa i segura i que, massa sovint, a més de desfer-se'ns entre els dits, ens fa tornar escèptics o infeliços: «Mirar les coses tal con són, no tal com les veiem», ens deia ja en els trenta. I això implica la construcció de tota una literatura plenament conscient de la perspectiva, de l'angle de visió. Segui el conte, la novella, la crònica o el periodisme. Cito Maria Campillo, que ha parlat, en referir-se a Calders,

«d'una certa òptica de contemplador distret (un simulacre d'actitud ingènua, una forma peculiar de la innocència literària) que travessa verticalment tota la seva producció, inclosa la que queda fora de la ficció. En el periodisme d'actualitat i en la narrativa no imaginativa, com és *Unitats de xoc*, l'ús d'aquest procediment —que remet al llenguatge i a la distància narrativa— li proporciona diguem-ne una impunitat per encarar les coses més greus com qui no vol la cosa. Però en el conte, aquest procediment adquireix la màxima rendibilitat en actuar sobre la veu narrativa i en operar, de forma combinada, en el joc que s'estableix entre narrador i lector.»

S'entén, doncs, que Calders no entrés, ni en els anys trenta ni en els seixanta, en el joc de construcció d'una literatura circumstancial, realista, sotmesa a un programa ideològic. Per a ell, la creació literària és un espai de llibertat personal, l'exercici mateix de la llibertat humana: per això ha afirmat amb contundència el seu objectiu: «reclamar la total llibertat per al somni». Des d'aquest punt de vista, la separació entre literatura compromesa i literatura d'evasió no té

sentit. Al capdavant, «l'evasió ha estat més sovint —ens recorda— conseqüència de buscar les escletxes del mur que no pas a causa de posicions d'esteta».

I això té molt poc a veure amb el vulgar concepte d'evasió. Perquè, al capdavant, aquesta obra ha representat tota una lliçó d'humanitat que Calders ha traduït com una forma més d'explícita fidelitat als principis ètics i socials de compromís amb la seva societat i amb la seva cultura. I, en aquest punt, no podem ni volem diferenciar Calders de tants altres ciutadans, escriptors o no, que en nom de la dignitat personal i col·lectiva, per defensar la llibertat i la democràcia, essent antibel·licistes, van haver de prendre les armes i van patir l'exili, alguns durant molts anys, amb la consciència que tot allò pel que havien lluitat s'havia perdut definitivament o resultava molt difícilment recuperable. Amb ell, doncs, volem explícitament honorar la lliçó de ciutadania que ens han donat homes i dones com Carles Riba, Joan Oliver, Francesc Trabal, Avel·lí Artís-Gener, Vicenç Riera Llorca, Mercè Rodoreda, Domènec Guansé, Josep M. Capdevila, per citar-ne només uns quants de condicions i ideologies diverses.

L'aventura personal de Calders va concretar-se, durant la guerra, en la seva militància al costat de les institucions culturals: el Sindicat de Dibuixants Professionals i l'Agrupació d'Escriptors Catalans. Intervé, com a dibuixant i redactor, en la renovació de *L'Esquella de la Torratxa* i, el 1937, s'incorpora com a voluntari a l'exèrcit de la República. Participa, alhora, en els esforços per crear una literatura de guerra: amb *La cèl·lula*, una novel·la actualment perduda, i amb *Unitats de xoc*, una crònica publicada el 1938 amb un pròleg de Carles Riba, que, amb un punt de vista civil i un registre antièpic de la vida al front, és «la millor representació de la literatura catalana de guerra», segons els mots de Tasis.

El 1939 comença un llarg exili a Mèxic, després d'un ràpid trànsit pel camp de concentració de Prats de Molló i pel mític castell de Roissy-en-Brie. Hi coneix Josep Carner, de qui, un cop retornat a Catalunya, escriurà una biografia encarregada per Joan Oliver per a l'Editorial Alcides: un llibre que destil·la admiració i agraïment. Perquè Carner va fer de pont, per a Calders i per a molts altres exiliats, davant la realitat (i la literatura) mexicana, que tan llunyana els quedava. Calders va viure l'exili «de cara a Catalunya», en un règim «d'estricta transitorietat» (que, tanmateix, i no pas voluntàriament, va durar vint-i-tres anys). Fet i fet, tot i la seva participació a la vida literària de l'exili, a revistes com *Full Català*, *Quaderns de l'Exili*, *La Nova Revista*, *La Nostra Revista*, *Pont Blau* o els *Fascicles Literaris* —obra personal seva—, l'autèntica projecció literària de Calders es fa sobre Catalunya, en bona part a través de Joan Triadú, que l'inclou a l'*Antologia de contistes catalans (1850-1950)* i li reuneix els contes de *Cròniques de la veritat oculta*, amb què guanya el premi Víctor Català el 1954.

Mèxic proporciona a Calders uns temes, uns motius, particularment aptes per integrar-se al seu món literari, sigui en un intent, paral·lel al de tants altres exiliats, d'explicar, sempre amb un punt d'ironia, la tragèdia de l'exili (com a la novel·la *L'ombra de l'atzavara*, amb la qual obtingué el premi Sant Jordi el 1963), sigui amb la tria de temes, personatges i situacions mexicanes no pas amb una intenció testimonial sinó com una via d'utilització del vessant insòlit que, des d'uns ulls europeus, atents i inquiets com els seus, oferia la realitat mexicana. És el cas del recull de contes *Gent de l'alta vall* (1957) i de la novel·leta *Aquí descansa Nevares* (1967).

El 1962, Calders torna a Catalunya. Passarà uns anys difícils, en els moments de readaptació al seu propi país, abans no pugui assumir plenament la feina que li havia permès tornar. Ell recorda amb agraïment l'ajut, aquells anys, de Josep Maria Boix i Selva des de

l'Editorial Vergara, o de Joan Oliver des d'Alcides. Però el desencaix abastava també la literatura, dominada aquells anys pel realisme històric. Ni *L'ombra de l'atzavara* (tot i la seva aproximació al realisme) ni *Ronda naval sota la boira* (del 1966, una impressionant novella del més típic Calders, una mena d'argamassa de matèria novel·lística voluntàriament no quallada perquè els punts de vista narratius han estat dinamitats) tenen l'acolliment previsible. Calders, prenent com a pretext *La literatura catalana de postguerra*, de Joaquim Molas, es reafirma en els seus principis en una interessantíssima sèrie de sis extensos articles publicats a *Serra d'Or: L'exploració d'illes conegudes*.

Un contista, un periodista com Calders necessitava uns mitjans —els uns ben tangibles, altres no tant— que la literatura catalana d'aquells anys no podia oferir-li: la premsa i la llibertat. Ni *Serra d'Or* ni *Tele-Estel*, tot i que hi collaborà, podien complir aquesta funció. Sense plataformes, doncs, hagué d'esperar fins al final dels setanta per començar a recuperar espais literaris i d'opinió. I, encara, no sense dificultats. Perquè, potser Calders, amb la seva trajectòria personal i la seva radical defensa de la llibertat, literària i política, s'adona com ningú de tot allò que encara ens constreny. El 1985, en el pròleg a *El desordre públic*, on recollí els articles publicats a *Canigó*, explicava:

«Poder dir el que penso, amb tota llibertat i amb el dret d'escriure-ho i de publicar-ho, ha estat una de les grans aspiracions de la meua vida. I no he pogut fer-ho mai en la mesura que ho desitjo.

Aquesta declaració, feta després d'haver superat els setanta anys, no deixa de produir-me una certa tristesa. Resulta que no he estat mai un ciutadà lliure. He viscut una monarquia que va caure, un parell o tres de dictadures, una República, una guerra, dos intents d'autonomia, un llarg exili, una transició democràtica (amb restauració monàrquica) i un espectacular triomf del socialisme. Sembla que,

en una ocasió o altra, m'hauria d'haver estat possible de practicar el periodisme (que m'atreu amb força) sense reserves ni pors. Doncs no ha estat —ni és— així.»

La seva imatge, «fer una mica de contrabandista per veure de passar el paquet d'amagat», és una perfecta definició d'allò que ha fet, d'allò que encara fa, com a creador, com a comentarista de fets d'actualitat, i no pas per enganyar-nos sinó per fer-nos adonar que són les veritats obertes, acceptades per tothom, les que ens engavanyen.

Vull acabar recordant que la profunda unitat de la seva obra, creativa i periodística neix, sobretot, de la seva capacitat per explorar els íntims replecs del llenguatge, per l'intent, diu, de «buscar altres noms a les coses per veure si es poden expressar amb una altra profunditat o per una altra dimensió». Un autèntic exemple per als universitaris, i no només per als lingüistes i per als futurs periodistes que es formen a la nostra universitat. Perquè ha estat gràcies a la manera com ha dit les coses, que aquestes coses han pres sentit. I no únicament per a nosaltres: Calders, literàriament, ha escrit sempre en català. I ho ha fet deliberadament, com si fos el que hauria d'ésser: la cosa més natural del món. La seva obra ha arribat, però, a través de les traduccions, a mexicans, castellans, portuguesos, gallecs, alemanys, búlgars, hongaresos, japonesos, russos, anglesos, italians, etc. La seva mirada comprensiva s'ha sabut estendre sense prejudicis sobre una realitat humana que és universal en tant que és la mateixa per a tothom.

Senyor Pere Calders: vull recordar-vos la crida que vàreu fer, fa ja un quart de segle, perquè la joventut conegués les aspiracions d'aquella generació que va viure les esperances de l'autonomia dels trenta i que va rebre el fort impacte de la guerra. Afirmàveu, aleshores, que el món que havíeu provat de construir «no es va desintegrar

per l'ús de material de baixa qualitat, sinó perquè un doll que havia nascut lluny d'ells es convertí en riuada». Vós, Pere Calders, sou, en la vostra professió d'escriptor, un exemple d'exigència; i, amb el vostre compromís d'humanitat i de civisme, portat fins a les últimes conseqüències, ens heu ajudat a reconstruir aquest passat com a memòria viva. Aquest és el mestratge que una institució com la nostra no pot sinó assumir amb tota la seva integritat.

Per això, Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector, tenint en consideració i exposats tots aquests fets, sol·licito que s'atorgui i confeixi a l'escriptor Pere Calders el grau de Doctor Honoris Causa per aquesta universitat.

DISCURS LLEGIT

PER

PERE CALDERS

En més d'una ocasió, he expressat la meva creença que a mesura que ens acostem al canvi de segle es produeixen una colla de fenòmens que, més que un simple canvi marcat pel calendari, permeten d'intuir una nova era. És com si haguéssim entrat en un període de liquidació d'idees i de sentiments, alguns per la inevitable caducitat que suposa el transcurs del temps, però uns quants d'altres com si haguessin de morir o transformar-se per un pur cansament col·lectiu, i a vegades per un desig molt humà de modificar una mica perquè sí.

M'adono perfectament que acabo de formular una conclusió fàcil, i jo diria que àmpliament compartida. Però té tants aspectes i tan variats, que cadascú en pot extreure deduccions que l'afecten de veres. O que li cridin molt particularment l'atenció. A mi m'ocupa i em preocupa el fet que sembla que ens vagi ofegant un empatx de transcendència que ens inclina a donar una gran importància a la crispació i al malhumor, com si es tractés de l'exaltació d'uns valors que afavoreixen amb parcialitat la creació estètica. No nego pas (tot i no creure-hi) que es tracti d'uns valors susceptibles d'impulsar la creativitat. Però el cert és que hem arribat a uns extrems que sovint no parteixen de la franquesa, sinó que es fa l'esforç d'inventar-los sota el convenciment que donen prestigi. És allò que ja se sap: un nen que trenca el vidre d'un aparador a cops de pedra crida més l'atenció que l'obrer encarregat de col·locar-ne un de nou.

La transcendència «inventada» dona lloc, amb freqüència, a l'estirabot carregat de pretensions, però d'una buidor desoladora. El que trobo prodigiós és el ressò que ha tingut i, sobretot, els anys que fa que dura. És una actitud que ha servit, penso jo, per disfressar determinades mancances de criteri propi, però carregades de suficiència. Amb el mèrit, afegit, de fer creure en una joventut immarcescible, encara que caigui de vella. Això és particularment verificable en les arts plàstiques, on es produeix el portent que la petulància que pretenia esverar la burgesia de principis d'aquest

segle, avui, repetida o parodiada, encara pretengui mantenir les seves prerrogatives de fantasma respectable. Cal reconèixer-li que continua deixant bocabadats els progressistes en estat d'hivernació. Exerceix una subtil dictadura basada en una por íntima, que malament anirà a qui gosi d'exterioritzar-la. S'ha arribat a aconseguir que els excrements en conserva (uns pots de llauna sense data de caducitat) de l'artista italià Piero Manzoni donin la volta al món suscitant una admiració que gaudeix del suport de selectes minories. Els pots han estat exhibits, amb tots els honors, als museus més importants d'arreu del món. Crec que estan assegurats amb unes elevades pòlisses, perquè si els passava la desgràcia que algun imprudent iconoclasta els obrís, el dany seria irreparable. Piero Manzoni va morir fa temps i els seus processos digestius són irrepetibles.

I bé, això només és un exemple caçat al vol, triat gairebé a l'atzar entre una infinita varietat de propostes encaminades a despertar l'èxtasi artístic i a acreditar una modernitat a tota prova. Actualment, un abocador ple d'escombraries podria guanyar el gran premi d'escultura en biennals d'indiscutible reputació. És més: em balla pel cap que ja ha ocorregut algun cas que s'assembla molt al suggeriment apuntat.

Tot això ha estat el resultat d'un muntatge comercial formidable i d'una crítica que —m'atreveixo a dir-ho— ha estat més innovadora que l'art que ha sotmès a anàlisi. I més creativa, més audaç, de manera que cal reconèixer-li aquest mereixement. Per desgràcia, sembla detectar-s'hi en els darrers temps senyals de fatiga, com si de tant enfilarse per les branques se li hagués ressentit tota la musculatura.

Les cavil·lacions anteriors s'han referit, ho repeteixo, a les arts plàstiques. Podria semblar fora de lloc que siguin formulades en uns

raonaments que es proposen de centrar-se en la literatura, però provaré tot seguit de justificar els meus motius.

Sovint, al llarg de la història, crítics, historiadors i erudits diversament especialitzats s'han aplicat a relacionar, com a moviments sorgits d'unes mateixes actituds, iguals o paral·leles, les realitzacions en pintura, en escultura, en música, en arquitectura... La veritat és que a vegades sí i a vegades no, que no sempre els resultats han estat plenament confirmadors de la teoria. En els temps moderns s'ha produït un notable fenomen de divergència de camins. Trobar punts de contacte entre manifestacions artístiques distintes ha representat, sovint, una feina complicada i rebuscada, per arribar a conclusions poc convincents. La pintura va emprendre, molt aviat, una cursa desbocada i no cal aturar-se a esmentar els noms de pintors de fama mundial que van proclamar «que calia matar la pintura», i la mataben pintant. Tingué lloc un procés de desintegració, i fins i tot es van anar substituint els materials tradicionals, com la tela, la fusta, el paper, els murs nobles, etcètera, per un culte a l'anomenada matèria pobra, menyspreada i subvalorada. Una mena de trasbalsament amb empelts d'inquietuds socials, polítiques i filosòfiques es va obrir pas a empentes. Fou ponderada la lletjor amb el mateix entusiasme que abans s'exaltava la bellesa i com que el desafiament comportava unes certes dificultats de renovació perpètua d'idees, o de simples «pensades», es requeria una escassa o nul·la aptitud tècnica. Aparegueren una munió d'artistes. No crec que n'hi hagi hagut mai tants, en cap època de la història. No sé si per pura coincidència va fer aparició, alhora, un estol de negociants que van veure en la pobresa de l'art una mina de riquesa, unes possibilitats impressionants de moviments de caixa. En aquestes condicions, era imprescindible el suport d'una crítica que havia d'improvisar sobre la marxa, una mica —o molt— pressionada per les prodigioses troballes dels pintors, lliurats a una cursa de superació de nyaps que els ha tret hores de dormir. Calia comptar, a més, amb la col·laboració de

colleccionistes convençuts que quedarien bé i que invertirien profitosament comprant peces que no agradaven a les seves senyores.

Evidentment, no hi ha res de nou en el que acabo de dir. Tampoc no em proposava pas d'arribar a les constatacions poc o molt desusades en el sentit que l'escultura va trigar una mica més a pujar al tren de la modernitat desorbitada. Els escultors anaven fent, tot contemplant amb una punta de perplexitat les troballes dels seus col·legues pintors. Dic que van trigar, però finalment es decidiren a recobrar el temps perdut. Em permeto de fer memòria que fa cosa d'un parell d'anys va tenir lloc a Barcelona una exposició que consistia en vedelles «de debò» trossejades, amb els caps, les potes i la resta de fragments anatòmics penjats en uns ganxos d'escorxador. El conjunt fou presentat com a una exposició d'escultures i li foren dedicades crítiques molt encoratjadores. Bé: és un exemple escollit a l'atzar, al bat d'un record recent. Ara tothom sap que l'escultura, amb un cert retard respecte a la pintura, ha fet una correguda impressionant per posar-se al dia i ja es pot dir, a boca plena, que ha atrapat la seva companya en el camp de les arts plàstiques. És més: en alguns aspectes l'ha superada, perquè l'artista, l'escultor, ni tan sols no ha tingut necessitat de pastar fang, tallar fusta o picar pedra, en una fase de l'art en la qual el pintor encara s'ha d'embrutar les mans barrejant colors. Existeixen obres, sota la promesa d'eternitat que ofereixen els museus i les fundacions, que són, simplement, una replega de plats de pisa barata, de mobles esvinçats o de roba vella.

No em proposo pas, ni estic preparat per fer-ho, d'emetre judicis crítics sobre l'art actual. Només de pensar-hi em ve mandra anímica. Si m'he permès, ni que sigui molt de passada, d'esmentar alguns casos aïllats i no pas dels més representatius, ha estat per posar en relleu un fet que em sembla, pel cap baix, curiós: la literatura no ha seguit el galop desenfrenat de la pintura i l'escultura. Encara navega

(valgui l'expressió) sobre pàgines de paper i no ha trencat l'aliança amb la tinta ni amb la lletra d'alfabets intel·ligibles. Encara s'avé amb enquadernacions protectores. Juraria que no podríem trobar cap editor que llancés al mercat manats d'herba embolicats amb làmines de suro i que assegurés que allò era una novella. En tot cas, tindria poquíssims compradors i de lectors ni un, per raons òbvies. Això, que té tot l'aire d'un estirabot, no ho és tant si es pren en consideració algun vaitot de l'art dels nostres dies. Amb la diferència que així com l'hipotètic editor s'abocaria a la fallida, les dites pintura i escultura dels temps actuals han conegut una era de prosperitat econòmica inusitada. Hi ha qui pretén detectar símptomes de decadència en el sentit monetari, però la veritat és que hi ha l'esperança de salvar-ho a base d'ajuts institucionals.

Però tornem a la literatura. El que he dit abans no significa pas —ningú no em creuria si ho afirmava— que no hagi tingut un inescotable afany renovador. Tanmateix, l'ha condicionada l'eina imprescindible del llenguatge. Els pintors han pogut prescindir de pigments, de paletes, de pinzells, de teles i de taules. Els escultors, sovint, s'han sentit més atrets per la soldadura autògena que pel modelatge o la talla. En canvi, si bé és cert que hi ha hagut escriptors partidaris d'inventar paraules —fins i tot amb èxit de crítica—, són ben pocs, si és que n'hi ha hagut algun, que hagi arribat a l'extrem d'empescar-se un idioma de cap a peus. Ja s'entén que l'esperanto queda fora d'aquesta afirmació, perquè és del domini públic que es tracta d'una altra cosa. I, sigui com sigui, la dependència del paper i de la lletra impresa ha estat general. S'han emprès camins ben variats, però el vehicle per a recórrer-los sol ésser el mateix. Quan jo era molt jove (devia tenir disset o divuit anys) un grup d'entusiastes admiradors de Marinetti van organitzar a Barcelona una sessió pública dedicada al futurisme. A l'entrada del local on se celebrava l'acte, s'hi va situar un acòlit a peu dret, que tenia al seu costat una pila de diaris vells. Aguantava un barret amb

la copa invertida i a cada persona que passava la porta li donava una pàgina de diari i la convidava a esquinçar-la, fer-ne trossos ben petits, i introduir-los a la copa del barret. Tot seguit, remenava enèrgicament el barret i demanava al visitant que n'extragués un grapat de bocins de paper i li deia: «Veus? En aquesta barreja hi trobaràs totes les lletres que calen per compondre un poema. Només cal que les sàpigues ordenar».

Parlo de mig segle enrera i d'aleshores ençà no he tingut notícia que la recomanació del militant futurista hagi donat cap poeta important, tot i que, si es considera amb altruisme i amb ganes de reverenciar les evidències, cal convenir que tenia un solatge de veritat. Realment, és essencial triar lletres per formar paraules, i encertar paraules que expressin idees i sentiments. La fórmula, gràcies al toc excèntric dels diaris vells i estripats, va fascinar molts joves d'aquell temps desitjosos de distingir-se, però encara ara, quan hi penso, em fa l'efecte d'una estupidesa carregada de petulància.

Per no deixar-me cap de les coses que només sé a mitges (i encara!), he de dir que em sembla que la música també ha volgut batre rècords de modernitat forassenyada. Fa cosa d'una vintena d'anys, vaig assistir a un concert de música moderníssima. En un extrem d'un gran saló gòtic, van instal·lar-hi una tarima, damunt la qual hi havia un bastidor d'on penjaven paelles, casseroles, cassons, olles, pots... Tota una bateria de cuina, molt completa. D'entrada, el conjunt ja despertava una gran expectació, augmentada per la presència dels intèrprets: quatre homes vestits d'etiqueta i una noia habillada de molt vestir. Després de fer-se un silenci respectuós, els músics començaren a colpejar (potser amb mans de morter, però no n'estic segur) els estris de forn i de fogó. A intervals, s'aturaven i la cantant feia uns xiscles penetrants, alternant-los amb uns crits d'aquells que maten el cuc de l'orella. Prego que se'm tingui en compte que he confessat la meva ignorància en qüestions musicals. El cas és que els

assistents que tenia més a prop, els que podia observar amb més atenció, estaven extasiats. Com que admeto que ells devien tenir uns coneixements que em falten a mi, donava crèdit a la seva admiració col·lectiva. Però, des d'aquella data fins ara, ¿quines troballes s'hi han sumat que ens permetin referir-nos a modernitats afegides? Que consti que parlo d'una vintena d'anys enrera.

Sigui com sigui, allò que em proposo és remarcar unes diferències de ritme diguem-ne creador entre les diverses modalitats artístiques. A mi em sembla evident que la literatura ha estat més conservadora, no pas en el seu fons, sinó en l'aspecte formal. Avui dia, vist per fora, un llibre encara és un llibre, mentre que un quadre ho pot ésser una taca d'humitat a la paret, i un cove ple d'encenalls, una escultura. No vull fer judicis de valor, però sí destacar la circumstància de la copiosa quantitat de moviments que han fet l'intent d'agrupar, etiquetant-les, les diverses arts, com si aquestes obeïssin a curioses disciplines uniformadores. Obres serioses, elaborades per experts en cada una de les especialitats, arriben a enregistrar més d'una seixantena de variants, per un ordre alfabètic que va des de l'«alexandrinisme» fins a l'«ultraisme».

Em refereixo a una relació que figura al *Diccionari literari Bompiani*, en l'edició corresponent a l'any 1959. En els quaranta anys que han transcorregut des d'aleshores, han sorgit noves classificacions per a expressar noves inquietuds, sense comptar amb hereves precedides o seguides del corresponent *neo* i *post*. Moltes han passat als arxius dels oblits pietosos, sense deixar rastres dignes de consideració. Però és realment curiosa l'evidència que totes elles —o gairebé— han pretès d'establir una unitat de propòsits, en cada moment històric, entre les arts plàstiques, la literatura, l'arquitectura i la música. Com si una proposta filosòfica, política, estètica, religiosa o social les hagués convocades a servir, alhora i disciplinadament, una mateixa causa. Això ha estat cert en alguns casos, que a mi em

semblen minoritaris, però no es poden negligir els que han tingut importància.

Amb tot el risc que suposa per a mi, no em puc estar de creure —i de dir-ho— que els grans moviments en l'art, quan han tingut lloc, han estat més en la ment de crítics i d'erudits que no pas en el feinejar dels veritables protagonistes, dels autors. Com que no em puc permetre la pretensió de formular una teoria global, em limitaré a parlar del nostre país i, concretament, de la nostra època. He passat tota la meva vida alternant amb pintors, escultors i escriptors. He treballat en editorials i he escrit i publicat uns quants llibres, la qual cosa, després del pas dels anys que m'han calgut per arribar a la vellesa, potser em val per invocar una certa experiència.

Des del meu temps d'estudiant a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona, company d'altres joves que, com jo, encara tenien encastada als ulls i a l'esperit la curiositat de la infantesa, he pogut comprovar que és possible de descobrir molt aviat els qui estaven dotats per a l'art, com si per a ells fos una marca de naixença, i els qui no posseïen aquest do. És una cosa que no té res a veure amb nivells d'intel·ligència ni amb habilitats susceptibles d'ésser adquirides matriculant-se i estudiant en una acadèmia. És un do natural. Ja sé que hi ha hagut grans pintors i grans escultors que han partit d'una pràctica i han deixat que els experts hi basteixin teories. És com la famosa frase d'Isidre Nonell, el qual, en resposta als qui formulaven preguntes sobre les seves intencions més profundes, digué: «Jo pinto i prou!».

Entre els escriptors les motivacions són diverses i cadascun d'ells se sent atret pel camí que li sembla més propi. Em voldria referir, d'una manera especial, als escriptors catalans que han acordat, des del inici de la seva vocació, escriure en català. És una tria que comporta acceptar d'entrada la lluita contra unes dificultats que els

escriptors en altres llengües «normalitzades» ni tan sols se solen plantejar. Vull dir: entre nosaltres, és una decisió que no es basa únicament en el desig de fer una carrera literària, sinó que hi compta, de bon principi, la fidelitat a unes determinades conviccions.

Això explica, em sembla a mi, que quan es parla de moviments integradors o paral·lels, en el sentit que parteixen de la intenció de donar forma a unes inquietuds més que res condicionades per l'estètica, no ens seria fàcil de trobar una novel·la catalana que faci ben bé joc amb una escola de pintura catalana. Trobaríem, naturalment, exemples que contradiuen aquesta afirmació meva, però estic convençut que constitueixen l'excepció d'una regla general. I em sembla lògic: abans he esmentat la dificultat de fer una carrera literària «en català», en l'accepció de guanyar-s'hi la vida professionalment. En canvi, ens és familiar el coneixement de pintors i d'escultors amb l'ambició —ben legítima, d'altra banda— no tan sols de guanyar-se la vida, sinó que han fet fortuna amb el seu ofici. Tanmateix, hi ha una compensació que compta molt: els nostres escriptors «en català» poden vantar-se d'haver contribuït a la salvaguarda d'una llengua maltractada. He afirmat amb insistència que la lluita més important que podem lliurar ara és la de l'ensenyament. Si perdéssim aquesta batalla perdríem la guerra, i demano perdó per servir-me d'una semblança bèl·lica.

He tingut l'oportunitat de visitar una gran part d'instituts, escoles i col·legis del nostre país. M'han fet l'honor de convidar-me a col·loquis en centres universitaris, i he pogut comprovar, arreu, la feina tenaç que hi fan els nostres professors i els ensenyants de tots els nivells, conscients que la conservació de la nostra identitat depèn d'una manera gairebé total de l'èxit de la seva gestió. Em consta que sovint se senten una mica —a vegades, força— desassistits per qui podria ajudar-los en el seu afany. Però també se m'ha fet evident que, de les seves profundes conviccions, se'n deriva un legítim

orgull, el de veure que dia rera dia la seva tasca dona uns fruits que ja són perceptibles. Tanmateix, es tracta d'una feina llarga, que necessita tot el temps que requereix formar una generació sencera abans de poder establir un balanç fiable. No pas per a adormir-s'hi, sinó perquè la bondat dels resultats obtinguts els reforci la fe a ells i a tots nosaltres.

Abans he parlat de legítim orgull, i ho he pogut fer amb un cert coneixement de causa. Una de les satisfaccions més grans de la meua vida ha estat la de verificar que una part de la meua obra literària és utilitzada per a l'ensenyament del català. El meu orgull, en conseqüència, va de bracet amb el que puguin sentir els mestres i els professors que serveixen, en la seva labor, l'alta estima que els mereix el nostre idioma.

I més que això: ha estat, i és, un compromís col·lectiu. Quan em pregunten (i solen fer-ho de tant en tant) què opino de la literatura catalana actual, i quins són els tres o quatre noms més remarcables, jo sempre responc que tenim la immensa fortuna de poder comptar amb més que això, que podem parlar d'un sentiment que ha passat d'una generació a l'altra (amb una plena consciència de servei) la passió per una pàtria per damunt de l'adquisició de prosperitat en un ofici. I em plau d'expressar el meu convenciment que això s'ha aconseguit amb uns nivells de qualitat molt estimables que, en conjunt, enriqueixen una literatura i asseguren la vitalitat d'una llengua més que no pas ho haurien fet tres o quatre obres magistrals que figuressin com a peces arqueològiques d'una cultura extingida.

Dins d'aquest context, em satisfà enormement la distinció que se'm fa avui. És un honor que rebo jo, però que tinc la sort de compartir amb molts. Si ara m'ha tocat a mi, ho interpreto com un privilegi concedit a l'edat, que no sempre ha de tenir inconvenients quan es torna provecta. Sigui com sigui, és de les vegades que m'he sentit

més el cor a les mans per a donar les gràcies i desitjar d'ésser mereixedor d'un homenatge que supera totes les il·lusions que mai m'hagi pogut fer. Així, doncs, que se'm permeti de repetir-ho: moltes, moltíssimes gràcies!

CURRICULUM VITAE

DE

PERE CALDERS

- 1912** Neix el 29 de setembre a Barcelona. Fill de l'escriptor Vicenç Caldés i Arús.
- 1929-1934** Estudia dibuix i pintura a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona.
- 1932** Redactor del *Diari Mercantil*.
- 1933** Es fa càrrec d'una secció fixa, de crítica d'art, al *Diari Mercantil* i al diari *Avui*. Hi publica el seu primer conte.
- 1934** S'incorpora a la redacció de *La Rambla*.
- 1936** Membre de l'Agrupació d'Escriptors Catalans i del Sindicat de Dibuixants Professionals.
- 1937** Dibuixant —signa «Kalders»— i redactor de *L'Esquella de la Torratxa*. S'incorpora com a voluntari a l'exèrcit de la República. Finalista del premi Narcís Oller amb *L'any de la meva gràcia*.
- 1938** Finalista del premi Creixells amb *Gaeli i l'home déu*. Escriu *La cèl·lula*, novel·la de guerra actualment perduda.
- 1939** S'exilia a França i, el mateix any, a Mèxic. Hi coneix Josep Carner.
- 1941** Comença a treballar per a la Unión Tipográfica Editorial Hispano Americana (UTEHA).
- 1942** Premi Concepció Rabell als Jocs Florals de Mèxic.
- 1943** Es casa amb Rosa Artís-Gener.
- 1954** Premi Víctor Català amb *Cròniques de la veritat oculta*.
- 1958** Publica *Fascicles Literaris* (fins al 1959).
- 1962** Torna a Catalunya. Treballa a l'editorial Montaner i Simon (filial d'UTEHA).
- 1963** Premi Sant Jordi amb *L'ombra de l'atzavara*.
- 1966** Publica a *Serra d'Or* la sèrie d'articles *L'exploració d'illes conegudes*.

- 1969 Premi de la Crítica Serra d'Or de narrativa per *Tots els contes*.
- 1978 Estrena d'*Antaviana*, una obra teatral basada en textos seus, de Dagoll Dagom, al teatre Villarroel.
- 1979 Premi Lletra d'Or i Crítica Serra d'Or de narrativa per *Invasió subtil i altres contes*. Es jubila de la feina editorial.
- 1982 Li és concedida la Creu de Sant Jordi.
- 1984 Premi de la Generalitat a la millor obra literària publicada l'any 1983 al recull *Tot s'aprofita*.
- 1986 Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Obté el premi Creixells de l'Ateneu Barcelonès per *Gaeli i l'home déu*.
- 1991 Se celebra un col·loqui sobre la seva obra a la Universitat de Barcelona, organitzat per la Institució de les Lletres Catalanes.

S'ha donat el seu nom a diversos centres d'ensenyament:

Institut de Batxillerat «Pere Calders», Bellaterra (Cerdanyola)

Col·legi Públic «Pere Calders», Polinyà del Vallès

Escola d'adults «Pere Calders», Barcelona

BIBLIOGRAFIA

Obres completes

1. *El primer arlequí. Cròniques de la veritat oculta*, Barcelona, Edicions 62, 1984.
2. *Gent de l'alta vall. Aquí descansa Nevares. L'ombra de l'atzavara*, Barcelona, Edicions 62, 1985.
3. *Demà, a les tres de la matinada. Contes diversos. Invasió subtil i altres contes*, Barcelona, Edicions 62, 1987.
4. *Unitats de xoc. Gaeli i l'home déu. Tot s'aprofita*, Barcelona, Edicions 62, 1988.

Novel·la

- La glòria del doctor Larén*, Barcelona, Edicions de la Rosa dels Vents, 1936.
- L'ombra de l'atzavara*, Barcelona, Editorial Selecta, 1964.
- Ronda naval sota la boira*, Barcelona, Editorial Selecta, 1966.
- Aquí descansa Nevares*, Barcelona, Editorial Alfaguara, 1967.
- Gaeli i l'home déu*, Barcelona, Edicions 62, 1986.

Narrativa curta

- El primer arlequí*, Barcelona, Quaderns Literaris, 1936.
- Cròniques de la veritat oculta*, Barcelona, Editorial Selecta, 1955.
- Gent de l'alta vall*, Barcelona, Santiago Albertí, 1957.
- Demà, a les tres de la matinada*, Barcelona, Santiago Albertí, 1959.
- Invasió subtil i altres contes*, Barcelona, Edicions 62, 1979.
- Tot s'aprofita*, Barcelona, Edicions 62, 1983.

De teves a meves, Barcelona, Editorial Laia, 1984.

Un estrany al jardí, Barcelona, Edicions de la Magrana, 1985.

El barret fort i altres inèdits, Barcelona, Edicions 62, 1987.

Narrativa infantil i juvenil

Raspall, dibuixos de Carme Solé Vendrell, Barcelona, Hyma, 1981.

El sabeu, aquell?, Barcelona, Editorial Casals, 1983.

Els nens voladors, Barcelona, Argos-Vergara, 1984.

Teatre

Antaviana, Barcelona, Edicions 62, 1979.

Altres obres

Unitats de xoc, Barcelona, Editorial Forja, 1938.

Josep Carner, Barcelona, Editorial Alcides, 1964.

Veure Barcelona, Barcelona, Editorial Destino, 1984.

El desordre públic, Barcelona, Editorial Empúries, 1985.

Fumar o no fumar (amb Maria Aurèlia Capmany), Barcelona, Destino, 1988.

Porta d'aigua: deu visions del port de Barcelona (amb V. Altaió), Barcelona, Lunewerg, 1989.

Kalders i Tisner. Dibuixos de Guerra a «L'Esquella de la Torratxa», Barcelona, Edicions La Campana, 1991.

Antologies de textos ja editats

Tots els contes (1936-1967), Barcelona, Llibres de Sinera, 1968.

Tria personal, Barcelona, Destino i Edicions 62, 1984.

La revolta al terrat i altres contes, Barcelona, Editorial Laia, 1984.

Altres antologies que contenen textos de Calders

Joan Triadú, *Antologia de contistes catalans (1850-1950)*, Barcelona, Editorial Selecta, 1950.

Narracions catalanes del segle XX, a cura de Josep M. Castellet, Barcelona, Edicions 62, 1973.

Quinze són quinze, a cura d'E. Teixidor, Barcelona, Editorial Laia, 1979.

Contes de guerra i revolució, a cura de Maria Campillo, Barcelona, Editorial Laia, 1979.

Joc d'asos, a cura d'Àlex Broch, Barcelona, Editorial La Magrana, 1981.

El conte des de 1939, a cura d'Esther Centelles, Barcelona, Edicions 62, 1981.

Antologia de contes catalans, a cura de Joaquim Molas, Barcelona, Edicions 62/la Caixa, 1982.

El conte de 1911 a 1939, a cura de Maria Campillo, Barcelona, Edicions 62, 1983.

Traduccions

Tres poemes mexicans del rei Netzahualcòyolt, dins *Homenatge a Carles Riba en complir seixanta anys*, Barcelona, Josep Janés, editor, 1954, p. 33-36.

Tartarí als Alps, dins Alphonse Daudet, *Tartarí de Tarascó. Tartarí als Alps*, Barcelona, Editorial Vergara, 1963.

Cinema (basat en contes de Calders)

O principio da sabedoria (1975), d'Antonio Macedo.

La veritat oculta (1967), de Carles Benpar.

Traduccions a altres llengües

Antologia do conto moderno. Pere Calders, a cura de Manuel de Seabra, Coimbra, Universidade de Coimbra, 1961.

Der Vampyr, Viena-Berlin-Stuttgart, Ed. P.N. Verlag, 1961.

Antología de los cuentos de Pere Calders, versión y prólogo de Fernando Gutiérrez, Barcelona, Polígrafa, 1969. Text bilingüe català-castellà.

Ruleta rusa y otros cuentos, traducción de Joaquín Jordà, Barcelona, Editorial Anagrama, 1984.

Aquí descansa Nevares y otros cuentos mexicanos, traducido por Antonio Samons, Barcelona, Grijalbo, 1985.

Cepillo, dibuixos de Carme Solé Vendrell, Barcelona, Hyma, 1981.

Het borstel-honje, dibuixos de Carme Solé Vendrell, Tournai, Casterman, 1981.

Crónicas da verdade oculta, trad. de Xabier Rodríguez Baixeras, Xerais Galicia, 1985.

Los niños voladores, trad. de José Manuel Blecua, Barcelona, Argos-Vergara, 1984.

Ronda naval bajo la niebla, trad. de Joaquín Jordà, Barcelona, Editorial Anagrama, 1985.

De lo tuyo a lo mío, trad. de Basilio Losada, Barcelona, Editorial Laia, 1986.

El principio de la sabiduría, traducción de Joaquín Jordà, edición y prólogo de Basilio Losada, Barcelona, Edicions del Mall, 1986. Text bilingüe català-castellà.

El principio de la sabiduría, trad. de Joaquín Jordà, Barcelona, Editorial El Mall, 1987.

Todo se aprovecha, trad. de Basilio Losada, Barcelona, Ediciones B, 1988.

El primer arlequín. Crónicas de la verdad oculta. Gente del alto valle, trad. de Alfons Sureda, Madrid, Alianza Editorial/Enciclopèdia Catalana, 1988.

Cronaca del giorno ripetuto, a cura di Giuseppe Tavani, L'Aquila, Japadre, 1989.

Noveller, oversattning fran katalanskan av Miguel Ibáñez, Malmö (Suecia), Interculture, 1989.

Cepillo e outros contos, trad. de Xabier Rodríguez Baixeras, Xerais Galicia, 1989.

Potxti nievzmojna liobov: razkazi, prevod ot katalonski Maja Guenova, Sofia, Profizdat, 1989.

Soreyuke Burasshi, trad. Mayuri Haykawa, Tokyo, Holp Shuppan, 1990.

The Virgin of the railway and other stories, translated from Catalan by Amanda Bath, Warminster, Aris and Phillips, 1991. Text bilingüe català-anglès.

Altres antologies traduïdes que contenen textos de Calders

Los mejores cuentos de misterio, México, Editorial Novaro-México S.A., 1958.

Die Reise zum wonnigen Fisch, Viena-Berlin-Stuttgart, Ed. P.N. Verlag, 1960.

Antología de cuentos contemporáneos, a cura de M. Baquero Goyanes, Barcelona, Editorial Labor, 1964.

Antología de la literatura fantástica española, Barcelona, Editorial Bruguera, 1969.

Narraciones de la España desterrada, Barcelona, EDHASA, 1970.

Narrativa catalana de hoy, Barcelona, EDHASA, 1970.

Spanische Weihnacht, a cura d'Erna Brandenberger, Zurich, Arche, 1973.

10 narradores catalanes, Barcelona, Editorial Bruguera, 1977.

Katalanische Erzähler, a cura de Johannes Hösle, Zurich, Ed. Verlag, 1978.

Iberiiska fantastika: antologija, prevede ot Katalonski: Maja Guenova, Plovdiv (Bulgaria), Christo G. Danov, 1982.

Rasskazy Pisatelej Katalonii, perevod s katalonskogo, sostavitel: Joan Ramon Masoliver; predislovie: M. Kieni; redaktor: N. Matias, Moskua, Raduga, 1987.

Und lass als Pfand, mein Liebling, Dir das Meer und vierzehn weitere Erzählungen aus dem Katalanischen, Ausgewählt und aus dem Katalanischen übertragen von Angelika Maass, Frankfurt am Main, Vervuert, 1988.

Pet katal'anskykh novel, prelozil Jan Schejbal, Praha, Odeon, 1988.

Catalonia, a Self-Portrait, edited and translated from the Catalan by Josep Miquel Sobrer, Bloomington, Indianapolis, Indiana U.P., 1992.

Estudis sobre Pere Calders.

Arimany, Miquel, «Fantasia i realitat a l'obra de Pere Calders», *El Pont*, 1 (1956), p. 3-6.

Aulet, Jaume, «Introducció» a Calders, Pere, *Obres completes. I*, op. cit., p. 5-26.

Bath, Amanda, *Pere Calders, his fiction and ideology* (tesi doctoral), Bristol University, 1985. Trad. catalana: *Pere Calders: ideari i ficció*, Barcelona, Edicions 62, 1987.

Campillo, Maria, «Pere Calders», dins *Història de la literatura catalana. Part Moderna. Vol. XI*, director Joaquim Molas, Barcelona, Editorial Ariel, 1988, p. 12-29.

Campillo, Maria, «Estudi introductori» a Calders, P., *Unitats de xoc*, Barcelona, Edicions 62, 1990.

Cid, Felip, «Pròleg» a Calders, P., *Tots els contes (1936-1967)*, op. cit.

Duran, Manuel, «Tècniques narratives de Pere Calders», dins *Actes del Segon Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-amèrica*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982, p. 383-387.

Faulí, Josep, *Realitat i irrealitat, tot és u: els contes de Pere Calders*. Tesi de llicenciatura. Universitat de Barcelona, 1977. Publicat en extracte a *Taula de Canvi*, 13 (1979), p. 73-88.

Jané, Albert, «Pròleg» a Calders, P., *Tots els contes (1936-1967)*, Barcelona, Tremoleda, 1973 (segona edició).

Melcion, Joan, «Pròleg» a Calders, P., *Invasió subtil i altres contes*, op. cit., p. 5-15.

Melcion, Joan, «Estudi introductori, edició i notes» a Calders, P., *Aquí descansa Nevarés i altres narracions mexicanes*, Barcelona, Edicions 62, 1980, p. 7-32.

Melcion, Joan, *Cròniques de la veritat oculta, de Pere Calders*, Barcelona, Empúries, 1986.

Roig, Ramon (Francesc Vallverdú), «L'obra de Pere Calders», *Horitzons*, núm. 4 (1961).

Triadú, Joan, «Pròleg» a *Cròniques de la veritat oculta*, op. cit., p. 11-19.

Triadú, Joan, «Alta qualitat: contes de Pere Calders i Jordi Sarsanedas», dins *Llegir com viure*, Barcelona, Editorial Fontanella, 1963, p. 112-115.

Diversos autors, «Pere Calders», *Gra de Fajol*, 10 (Olot, abril 1984), número monogràfic.

Entrevistes

Joan Oliver/Pere Calders. *Diàlegs a Barcelona*, conversa transcrita per Xavier Fabrès, Barcelona, Ajuntament de Barcelona-Editorial Laia, 1984.

Busquets i Grabulosa, Lluís, *Plomes catalanes contemporànies*, Barcelona, Edicions del Mall, 1980, p. 28-30.

Casacuberta, Margarida i Rius, Lluís, «Pere Calders: papers i rondalles», *Gra de Fajol*, 10 (Olot, abril 1984), p. 37-42.

Coca, Jordi, «Pere Calders: una invasió subtil», *Serra d'Or*, XXII (1980), p. 227-232.

Faulí, Josep, «Paraules i notícies de Pere Calders, senyor d'Antaviana», *Serra d'Or*, XXI (1979), p. 555-559.

Roig, Montserrat, «Pere Calders i el seu món», *Serra d'Or*, XIII (1971), p. 589-591.

Torres, Estanislau, *Els escriptors catalans parlen*, Barcelona, Editorial Nova Terra, 1973, p. 15-46.

Servei de Biblioteques

Reg. 1500488654

Sig. UAB DHC /40

Ref. 12500